

GYŰJTŐ: VIROVÁCF MARIK

GYŰJTÉS IDEJE: 1984.

TART.: DRÁMAMENTI HORVÁTOROK NEVEI A
II. VILÁGHÁBORÚ IDEJÉN TÓTÚSFALUBAN

34 lap - DUPLUM + 1 lap melléklet

FÖLDRAJZI MUTATÓ: TÓTÚSFALU

SZAKMUTATÓ:

XVI.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRBA'S

ÁTVÉNYTVE A NA-104/84 -E1 TÉTELE

Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága

Kaposvár

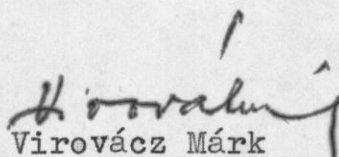
Rippl-Rónai tér 1.

Csatoltan felterjesztem a Néprajzi Múzeum által 1984 évre kiírt "Néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat" személynevek témakörére írt pályamunkámat.

E dolgozatom a Néprajzi Múzeum részemre, névreszólóan megküldött pályázati felhívására készült, más pályázaton eddig nem szerepelt.

/Adataimat a pályázat mellékleteként csatoltam./

Kaposvár, 1984.március 21.

Virovác Márk

Kaposvár

Honvéd u.39.

7400

Nomen est omen //

VIROVÁČZ MÁRK

Szabolcs-Szatmár és Zemplén megye határaitól nyugati irányban...
...a falu nevei a Drávamenti horvátok nevei a II. világháború idején Tótujfaluban.

**Drávamenti horvátok nevei a
II. világháború idején
Tótujfaluban.**

A falu lakói...
...a falu lakói...
...a falu lakói...

A falu lakói...
...a falu lakói...
...a falu lakói...

Írta: Virovác Márk

- a falu lakói...
- a falu lakói...
- a falu lakói...

A falu és lakói

Somogy legdélibb részén található négy horvátlakta falu közül az egyik Tótujfalu. A drávaparti táj mai arculatát a szépen művelt, jól termő szántóföldek, erdőfoltokkal tarkított sík vidéke határozza meg. A mai falu eredete azonban a török előtti időkig nyúlik vissza. Az első térképeken Wyfalw /Uj-falu / néven szerepelt, mely elnevezés a horvátnyelvű településnévben ma is azonosítható - Novo Selo alakban.

A törökvilág előtti időkben a falu helye sem egyezett a jelenlegivel. A mai település központjától - több mint másfél kilométerrel - keletre van az a hely, ahol az eredeti település állt. Ezt a tényt bizonyítja, hogy 1962-ben e területen szántás alkalmával megtalálták a török elől elmenekült lakosság által elásott 86 kilós harangot. Bizonyítéknak tekinthető továbbá, hogy e határrész neve ma is "gradiska", mely településre utaló név./gradilisce+ építőhely, telek/

A mai falu a Drávamenti Ősrengeteg, a mocsárvilág egy szigetén a templomdomb körüli területen épült, mely az eredeti település temetője lehetett, mert a II. világháború idején a templom melletti óvóhely ásása során több emberi csontvázat találtak.

Kik tehát Tótujfalu lakói?

A történelem tanítása szerint a hazánkba települt délszláv lakosság

- a török ellen menekülő
- a török által betelepített , és
- a török után lakatlanná vált területekre költözött

népességcsoportokból tevődik össze. Tótujfalui lakói a család- és ragadványnevek elemzése alapján ugyan bármely csoportba tartozhatnának, de e nevek egy része arra utal, hogy a török ellen aktívan harcoló ősről van szó, s nem valószínű, hogy egy "hajduk"-ot, a török ellen küzdő partizánt, a törökkel lojális közösség befogadott volna.

A névanyag elemzése azonban ezen túl sok más összefüggésre is utal. Többek között eredetre, foglalkozásra, emberi tulajdonságra stb.

A faluban 23 délszláv, 11 magyar és 4 egyéb családnév volt található a gyűjtés időszakában. Az egyes családnemekhez kapcsolódó ragadványnevek száma nemzetiségenként változó. / Egyéb = 1:1 ; magyar = 1:1,5 ; délszláv = 1:1,8. / E jelenség a család betelepülésének idejével hozható összefüggésbe. /Pl: "Schutzmann" - a család a betyárvilág után a múlt század végén telepszik meg a faluban. A vizsgált időszakban két ilyen nevű család van, külön ragadványnevek azonban nincs, s a család ragadványneve is egyszerűen családi névből képzett.

"Ill" - Ill Antal kereskedő családja a világháború alatt nyit üzletet a faluban - ragadványneve nincs, ugyanakkor például a magyar vezetéknevű "Kovács" családoknak három megkülönböztető nevük is van: Antunovi, Dudásevi, Konyá-ravi./

Mindez arra utal, hogy bár a nevek elemzése nem ad minden kérdésre kielégítő választ, de vannak olyan érdekes jelenségek, amelyek arra ösztönöznek, hogy a nevek mögé pillantsunk.

A magyar fül számára egyformán érthetetlen a

Begovác - Bunyevác - Virovác.

Tudomásul veszi, hogy ez valakinek - Petinek, Pistának, Jancsinak - a megkülönböztető jelzője ugyanugy, mint a "Kovács" vagy a "Freifogel", csak ezen az utobbiaknak van értelmük, amazoknak pedig nincs. Pedig a nevek mindig személyiséget takarnak és jelentéssel bírnak.

Lehet, hogy egy mai "Nagy" nevű család minden tagja természetre aprócska ember, de biztos, hogy az az ő, aki felvette e nevet valamilyen módon kiérdemelte:

- lehetett természetdalia,
- lehetett furfangos, nagyeszű ember, és
- lehetett apró, "minden lében kanál" típus, akit "nagy"-nak csufoltak.

A szavak íze....

Egy-egy kisebb közösség által beszélt nyelv ízét annak egyedi jellege, sajátossága adja. Más-más ízt kölcsönöz ugyanazon fogalomnak a tájanként változó nyelvjárás vagy akcentus. Nem érezzük azonosnak a kosár, véka, silinga szavak által közvetített fogalmat, bár e szavak ugyanannak a tárgynak a nevét fejezik ki. Más auditív érzetet kelt az ettem és az öttem bár tudjuk, hogy értelmük azonos. A beszélt nyelv ilyen jellegű sajátossága jól érzékelhető a somogyi délszláv falvakban is. A Drávamenti horvátok által lakott négy faluban is megőrizték "hozott nyelvüket". A Dráva ártetének mocsárvilága, a letelepedés korában még létező ősvadon annyira elszigetelte egymástól az egyes

közösségeket, hogy nem csupán nyelvjárásukat őrizték meg, de Lakócsa, Potony, Szentborbás, Tótujfalú lakói ma is egy-egy falura jellemző dialektust beszélnek.

A négy falu két nyelvjáráshoz tartozik.

A "Kaj,"- / Kajkav-ski/ és a "csa"- / cakavski/ nyelvjárás "2-2. falut" foglal magába.

Nem csupán az azonos fogalmak más-más hangalakkal való kifejezése a jellemző, mint - velim - kažem; sim- ovam; kaj-sto, hanem az azonosan kifejezett szavak eltérő hangalakja: például - denes - danas; rekel sem - rekal sam. Megtalálható továbbá a hasonulás eltérő alkalmazása és a hangcserélődés jelensége egyaránt:

" odi sim sinek !

adi avam sinko ! "

Tótujfaluban a "csa"- nyelvjárást "kemény" akcentussal beszélnek. Nem ismerik a "ty"-t és a "lijepo" itt egyszerűen "lepo". Ez a tény a család- és ragadványnevekben is tükröződik. Itt a Kovács - Kovács, nincs Kovačić / Kovacsity/ csak Kovácsevics és Babits itt nem Babić lett volna, hanem Bábics. / Bábics egy a háború után beházasodott lakós ragadványneve./

ICS - VICS - ÁC - VÁC

Nézzük ezek után konkrétan a Tótujfaluban található szláv családneveket. Minden esetben igyekszem megadni a név magyar jelentését vagy magyarázatát. A vezetéknevek mellett megnézzük az egyes családokhoz kapcsolódó ragadványneveket, valamint a falu lakóit egyénileg is megkülönböztető "beceneveket".

E becenevek azonban a legtöbb esetben nem azért születtek, hogy e megkülönböztető jelzővel becézzenek, hanem gyakran azért, hogy irónikus formában az egyén gyarló tulajdonságait, a személyiség jellemző jegyeit felemléssék. Gyakori, hogy az egyénekhez kötődő ragadványnevet /gunynév/ az illető jelenlétében nem is használják, éppen ezért csak a vezetékneveket és a családi ragadványneveket kapcsolom össze, az egyénhez kötődő "beceneveket" más összefüggésben, a családoktól különválasztva tárgyalom.

Családi nevek

A faluban élő horvátok nevei tartalmi szempontból négy csoportra oszthatók:

1. Keresztnévből képzett családnév.
2. Eredetre, származásra utaló nevek.
3. Emberi tulajdonságra, jellemre visszavezethető nevek.
4. Foglalkozásra, a közösség életében betöltött tisztségre vonatkozó nevek.

1. A keresztnévből képzett családnevek csoportjába azokat soroltam, amelyek a magyar Pál-fi családnévhez hasonló szerkezetűek. /Pl. Franjo - Ferenc, a Franjo keresztnévből lett Franjic^v, majd a magyar nyelvű anyakönyvezés után Frányics.

Frányics - Franjo - Ferenc

Illiasics - Ilija - Illés

Jankovics - Janko - János

Pavlekovics - Pavle - Pál

Petrinovics - Petar - Péter

2. Eredetre, származásra utaló nevek egy része azokra a körülményekre utal, ahogy a név viselője az adott időben a közösségbe került, más részük a területre, ahonnan érkeztek. Például a Begovác vezeték név egyértelműen szökevényre, menekültre utal, / beg - futás, menekülés; begunac - katonaszökevény /. Az, hogy e menekültek Mohács vagy Szigetvár után, esetleg Arsenije Carnojević patriárka által vezetett tömeg részeként kerültek hazánkba - netán az 1569-70-es éhínség után - nem tudjuk pontosan. Nem ilyen egyértelmű a Bunjevác név. Utalhat arra a helyre, ahonnan érkezett vagyis a Buna folyó vidékére való - ez az elfogadott névmagyarozat - de " buniti-se" - annyit jelent, hogy lázadni és aki egy lázadásban / buna / részt vesz az is bunjevac. Egyes nevek azonban érdekes jelenségre utalnak. A Virovác névről az alábbiakat olvastam:

"Nekadašnji virovski stanovi..." olvashatjuk egy Virje községről szóló írásban, ha ez így van, hogy a réges-

régi virjei házak jelzője virovszki, akkor a virjeieket / Virje lakóit / virovci / virjeieknek/ nevezzük. Egyszerű tehát a következtetés a Virovác nevet viselők Virje községből származnak. Igen ám, de a forrás szó horvát megfelelője a "vir" többesszáma "VIROVI". Ezek szerint azonban, akik a források vidékéről jöttek azok neve is Virovác / virovci/.

A név Magyarországon nagyon ritka. Mindazok, akik ezt a nevet viselik Tótujfaluból származnak. / Ekávac változata Bolhó környékén található Viovecz formában/.

Honnan jöttek tehát e név viselői?

A történelem tanúsága szerint valaha régen, de egészen az 1900-as éve kig a Drávától délre eső falvak lakói a Drávamenti réteken, szántóföldeken házakat / szállásokat / építettek. E szállásokon szezonálisan - mezőgazdasági munkák idején - tartózkodtak. Ilyen drávaparti szállásokkal Virje község lakói közül is sokan rendelkeztek. Nem elképzelhetetlen, hogy e tanyák / szállások / végleg a Drávához, a Dráva partjához köztették kalóikat.

Igy települhettek le Virjeiek a Dráva északi partján Tótujfaluban és Bolhó környékén.

A másik feltételezés, hogy a " forrásvidékről való " csak Tótujfalu esetében igaz, mivel a szállások területe e faluhoz viszonyítva a Dráva forrásvidéke felé esik. Bolhó esetében ez már csak részben igaz. Mindez, továbbá az, hogy a név elterjedése Jugoszláviában is Virje község vonzáskörzetében gyakori nagyon valószínűvé teszi, hogy a név viselőinek ősei Virjeiek voltak.

/Bunjevác, Virovác

Begovác, Veriga /

3. Emberi tulajdonságra, jellemre visszavezethető nevek:

Jelentés tartalmuk alapján egyes családok nevei arra utalnak, hogy egyik ősük valaha olyan jellemző tulajdonsággal bírt, mely a névadás alapja lehetett.

Például: Zsárác. [∨]Zar - h[∨]é; [∨]zarac - heves, de ez utóbbi jelenti a pizskafát is. Így valószínű, hogy az ős vagy szangvinikus típus volt vagy vékony, magas testalkatu ember. Az e csoportba sorolható nevek:

Zsárác - [∨]zarac - pizskafa

Récsán - /re[∨]c=szó/ - re[∨]can - beszédes

Borbás - /bor[∨]ba=harc / - bor[∨]baš - harcos

Rumolicz - /rumen=piros//lice=arc/ - rumolic -
pirosarcu

Stetina - /st[∨]etiti=károsít / - st[∨]etina - ártó

Sévo - [∨]seva - pacsirta / dalos/

Szinyákovics - sinjav - szürke / ősz /

4. Foglalkozásra, tisztségre utaló nevek: száma hét.

E családnevek többsége a mezőgazdasággal, a paraszti életmóddal és az azt kiszolgáló mesterségekkel kapcsolatos: Kolarics, Potkovác stb...

A magyar családnevek esetében ez az arány még szembetűnőbb, ott ugyanis a 11-ből csak 4 nem foglalkozásra utaló név. E csoportba sorolom:

Kovácsévics - kova[∨]c = Kovács

Kolárics - kolar = bognár

Eskutics - e[∨]kut = esküdt /előljáró/

Poszovác - poslovan [∨]covek = üzletember

Bartolics - posztógyártó
Potkovác - potkivác^y = patkoló / kovács/
Dervár - drvar = fakereskedő

A faluban található magyar családi nevek:

Gadányi	Kecskés
Gerencsér	Kiss
Hajós	Kovács
Horváth	Molnár
Jakab	Pandur
Szekeres.	

Idegen hangzású családi nevek:

Ill	Schutzmann
Amigya	Kloch

Családi ragadvány-nevek

Az egyes családnevekhez kapcsolódó ragadványneveket vizsgálva a legszembeűnőbb tapasztalat az volt, hogy az azonos ragadványnevű családok mindig rokonok, míg az azonos vezetéknevű esetében ez nem egyértelműen igaz.

A ragadványnevek jelentéstartalmát vizsgálva megállapítottam, hogy döntő részük keresztnévből képzett név.

E területen belül - bár természetes - érdekesnek tűnik, hogy egy-egy esetben női névből kialakult ragadványnévvel is találkozunk. / Stéfini, Lucini/

E névanyag többi része családi névből képzett, egy-egy cselekedethez, tulajdonsághoz, foglalkozáshoz, a közösségben viselt tisztséghez / Đuka -biró/ képességhez kötődik.

A horváth családnevekhez kapcsolódó ragadványnevek:

1. Bartolics - Vajginovi / Vajčina /
14. Borovčan - Valjarica - ványoló - műhely
2. BegovácZ - Martinovi / Martin: Márton személyi
15. Borovčan - Stefcovi / Stefan névből /
16. Blován - Begovčevi / vezetéknevből /
17. Buzelica - Pajtekovi / vezetéknevből /
3. BunyevácZ - Miskovi / Miska - Mihály /
18. Szarčević - Tominovi / Tomo - Tamás /
20. Stetin - Grgini / Grga / Gergely személynevből /
21. Variga - Stefini / Stefica - Stefánia /
- Beskovi / Beska - Bözei /
22. Virovács - Furjánovi / furáti - dobolni /
- Đukini / Đuka - bíró /
4. Borbás - Borbaseri / vezetéknevből /
- Pavisini / Pavo - Pál névből /
5. Dervár - Dervarovi / családi névből /
6. Eskutics - Ruzinkini / Ruza - Rózsa /
7. Frányics - Franjicevi / vezetéknevből /
8. Illiásics - Mišetini / Mišo személynév /
- Petrisini / Petar - Péter /
9. Jankovics - Jožini / Jozo - Jóska /
- Kovačevi / foglalkozása kovács /
- Pačaričevi / pačarati - megbabonázni /
10. Kolárics - Kolaricevi / vezetéknevből /
11. Kovácsévics - Bariškini / bara = mocsár, mocsáriék /
12. Pavlekovics - Kasnarovi / kasznár foglalkozásból /
- Đurokovi / Đuro - György /

13. Petrinovics - Lucini / Luca - Luca /
Andrasevi / András /
14. Poszovác * Ajdukovi //h/ajduk - betyár, partizán/
Česjavevi / Česjar - fésüs /
15. Potkovác - Stefovi / Stefan - István /
16. Récsán - Rečanovi / vezetéknevből /
17. Rumolicz - Rumoličevi / vezetéknevből /
18. Sévó - Sevini / vezetéknevből /
19. Szinyékovics - Kasarovi / molnár fogalkozásból /
20. Stetina - Stetinovi / vezetéknevből /
21. Veriga - Verigini / vezetéknevből /
Antunovi /Antun - Antal /
22. Virovác - Filipovi / Filip - Pülöp /
Lukini / Luka - Lukács /
Pavini / Pavo - Pál /
Česjarovi / Česjar - fésüs /
23. Zsárác - Zarcévi / vezetéknevből /
Miskovi / Miska - Mihály /
Stefini / Štefica - Stefánia /

Magyar családnevekhez kapcsolódó ragadványnevek :

- Gadányi - Gadányijevi / vezetéknevből /
- Gerencsér - Antijevi / Anti - Antal becenévből /
- Hajós - Jancini / Jana - Anna névből /
- Horváth - Pavisini §Pavo - Pál; vitéz horváth /
Gyuszini / a magyar Gyula névből /
Krunicevi / Kruno személyi névből /
- Jakab - Cafota / értelmetlen hangulatkeltő szó /

Kecskés	-	Calini -
		Jancini / Jana - Anna névből /
		Keckősevi / vezetéknevből /
Kiss	-	Macasevi / Mátyás-ék/
Kovács	-	Antunovi / Antun - Antal /
		Dudasevi / Dudásék /
		Konjavovi / Lovasék /
Molnár	-	Mlinarovi / Molnárék /
Pandur	-	Panduravi / vezetéknevből /
Szekeres	-	Buntrini / buntovnik - uszító szóból/
Várhegyi	-	Filipov / a Pülöp Virovácokhoz tartozó/

Az idegen hangzású nevekénél a vezetéknevből képzett alakot használja a falu, egy esetben / csak rövid ideig lakott a faluban / nem kapott a család ragadványnevet.

Ill	-	--
Kloch	-	Klokini / vezetéknevből /
Amigya	-	Amagyini / vezetéknevből /
Schutzmann	-	Šucmanovi / vezetéknevből /

Az egyes családokhoz kapcsolódó ragadványnevek használata a hétköznapi szóhasználatban általánosan elterjedt. A " Begovácz Palit " csak így emlegetik / ismerik /, hogy Martinov Pavisa ; a Virovácz Jóskát pedig úgy / több volt e név viselőiből a faluban /, hogy Filipov, Lukin, Pavin, Cesjarov és Simin Jozina.

A legutóbbi név egyéni megkülönböztetés. Amikor több azonos család, ragadvány és keresztnévű személy található

a községben, akkor általában az apai keresztnévből képzett egyénhez kötődő megkülönböztető nevet alkalmazunk.

Egy másik, a ⁿpotosítást szolgáló módszer, amikor az apai és anyai ág megjelölésével azonosítják a személyt. Például: Filipov Jozina, Kasnarove Katene Sin /Fülöp Jóska, a Kasznár Kati fia. Anyakönyvbe bejegyzett neve: Virovác József./

A ragadványnevek hivatalos használata általánosan elterjedt volt a vizsgált időszakban. A jegyzőség által írt leveleken előnévként használták a ragadványnevet. /Pld.: Fülöp Virovác János./

Az egy családi névhez kapcsolódó ragadványnevek számát vizsgálva érdekes megfigyelni, hogy a magyar családnévű családok ragadványnevei a Horváth, Kecskés, Kovács családoknál a legszámosabbak. A nevek alakja viszont igen vegyes képet mutat. A magyar és horvát keresztnévekből a magyar vezetéknevből, foglalkozásból eredő nevektől az értelmetlen hangalakig minden megtalálható.

A 11 magyar családnévből kétfő magyarosított / Gadányi, Várhegyi /.

A közelmúltban betelepült, benősült családok: Gerencsér, Hajós, Jakab, Molnár. Ebben az esetben például a Hajós család megőrizte az anyai ág ragadványnevét. Az egy családi névhez kapcsolódó ragadványnevek száma, valamint azok hangalakja alapján a falu legrégebb magyar családjai: a Horváth, Kecskés, Kovács, Szekeres családok.

Felvetődik a kérdés: feltételezhető-e, hogy e családok a régi falu megmaradt lakóinak utódai? A válaszon egyértelműen: nem. E megállapítás bizonyítékának tekintem a régi falu helyén megtalált harangot. A harang ugyanis 1512-ben, közvetlen a Dózsa parasztfelkelés előtt készült. Nem kell egy emberöltő, s jön a Mohácsi vész, elesik Cazma és Szigetvár. Ez az az időszak, amikor a török elől bujdosó, menekülő lakosság a túlélés reményében a Dráva mocsárvilágának ősvadonában keres menedéket. A túlélés azonban sajnos a mikroközösségek szintjén sem sikerült, mert 150 év után már nem volt, aki emlékezzék a harangra, s így az csak 450 év után szólal meg újra, hogy hirt adjon egy régvolt világról.

Érdekes történet fűződik a "Furjánovi" családi ragadványnévhez.

A család egy -mai szóhasználatban élve- középparaszti réteghez tartozott. A paraszti gazdálkodás mellett először boltot nyit, majd azt feladva egy kocsmát vezet a faluban. Egy kétes üzletkötés révén - kihasználva a korona-inflációt - egy csikóért vesz száz hold földet, s így egyszerre a falu leggazdagabb családjává lesz.

A történet az első világháború utáni szerb megszállás időszakához kötődik. A falut megszállva tartó szerb katonák közül három - fegyveresen és részegen - egy éjszaka betör a kocsmába, italt és pénzt követelve.

A ház akkori asszonya felszalad a padlásra, s az ott lévő kenderkócból kis csomókat köt, meggyújtva azokat a

padlásablakon át az utcára dobálja "tűz van" kiáltások kíséretében. A közelben lakó tűzoltó - álmából felriadva - meghallja a kiabálást, a tűzjelző kúrttel kiszalad az utcára és megfujja azt, jelezve az alvó falunak, hogy "tűz van". Az egyik szerb rálő a tűzoltóra / nem talál/, de a falu népe összeszalad s a ablók elmenekülnek.

Az öregek szerint innen ered a "furjánovi" / furáti = dobálni/ ragadványnév. A faluban beszélt mai nyelv azonban erre a fogalomra egészen más hangalakot használ, sőt a "furáti" a legtöbb ember számára ismeretlen szó.

Nem kizárt tehát - ismerve a család tranzakcióit, magyar kapcsolatait, hogy a furfangos cselekedetek sora is hozzájárult e ragadványnév kialakulásához.

A 115 család vezeték- és ragadványneveinek gyakorisága Tótujfaluban:

vezetéknév	száma	ragadványnév	száma
Bártolics	1	vajgónovi	1
Begovác	9	martinovi	2
	1	begovcsevi	3
	1	pajtakovi	4
Borbás	2	borbásevi	1
	1	pavisini	1
Bunjevác	16	miskavi	3
	4	tominovi	3
		grgini	4
		stefini	2

vezetéknév	száma	ragadványnév	száma
		beskovi	2
		furjánovi	1
		gyukini	1
Dervár	1	derváravi	1
Eskutics	4	ruzsinkini	4
Frányics	3	frányicsevi	4
Illiásits	8	misetini	4
		petrisini	4
		jozsini	1
		kovácsevi	1
Jankovics	6	pacsaricsevi	4
Kolárics	1	koláricsevi	1
Kovácssevic	2	báriskini	2
Pavlekovics	3	kásznáravi	2
		gyurokovi	1
Petrinovic	2	lucini	1
		andrásévi	1
Poszovác	3	ájdukovi	2
		csesjáravi	1
Potkovác	2	stéfavi	2
Récsán	1	récsánavi	1
Rumolicz	1	rumolicsevi	1
Sévó	1	sévini	1
Szinyákovics	1	kásáravi	1
Stetina	1	stetinovi	1
Veriga	4	verigini	3
		antunovi	1

vezetéknév	száma	ragadványnev	száma
Virovác	11	filipovi	4
		lukini	3
		pávini	3
		csesjaravi	1
Zsárác	3	stéfini	1
		miskovi	2
Gadányi	1	gadányjevi	1
Gerencsér	1	antijeji	1
Hajós	1	jancsini	1
Horváth	5	pavisini	2
		gyuszini	2
		krunicsevi	1
Jakab	1	cafota	1
Kecskés	3	csalini	1
		jancsini	1
		kecskésevi	1
Kiss	4	mácsásevi	4
Kovács	3	ántunovi	1
		dudásevi	1
		konyá ravi	1
Molnár	1	mlinaravi	1
Pandur	2	pándurovi	2
Szekeres	1	buntrin	1
Várhegyi	1	filipavi	1
Ill	1	-	
Kloch	1	klokini	1
Amigya	1	amigyini	1
Schutzmann	2	sucmánovi	1

/A ragadványnevek írása fonetikus./

Ragadványnevek

A Magyar Értelmező Szótár szerint " A ragadványnév a hivatalos névvel együtt használt /tréfás vagy gúnyos/ megkülönböztető személynév". Ez a definíció Tótujfaluban talált ragadványnevek esetében is igaz. A családfő ugyanis a családi ragadványnév tulajdonosa - bár eredetileg az valamely őstől származik. Hivatalosan a vezeték- és keresztnévvel együtt használják, de a köznapi beszédben a család legidősebb élő tagja a ragadványnév viselője - esetenként "Üreg" jelzővel - Filip illetve stari Filip. A család többi férfi tagját viszont nem a vezetéknev és ragadványnév, hanem a ragadvány- és keresztnév együttes használatával különböztetik meg: Jozin Józsi, Misko Vinkó.

A családfők feleségei akarva, akaratlanul általában a családfő ragadványnevének nőnemű alakját kapják, egyes esetekben megtartva azt a családi ragadványnevet, amelyből származnak. pld: Filipicka illetve Kasnarava Katena. Mindez természetesen nem zárja ki, hogy ezen túl más "egyévre szabott" beceneve vagy gúnyneve legyen az egyénnek.

Ezek után nézzük a családi nevek sorrendjében a családfők és feleségek ragadványneveit:

Vájpgá	-	Vájginica
Mártin	-	Mártinovká
Begovác	-	Begovcsévká
Pájták	-	Pájtákinká

Borbás	-	Borbásévká
Pávisa	-	Pávisinká
Miskicá	-	Miskinicá
Misko - Vinko	-	Misková
Grga	-	Grinicá
Tomina	-	Tomincsévka
Stéfin	-	Stéfinicá
Gyuká	-	Gyukinicá
Furján	-	Furjénoká
Dervár	-	Derváriná
Beskićá	-	Beskinicá
Rossinká	-	Rossinkiná
Frányics	-	Frányicsévká
Misetá	-	Misetinka
Petrisá	-	Petrisinká
Pácsávic	-	Pácsávicserká
Józsín - Józsi-	-	Józsijévka
Kovács	-	Kovácsinká
Kolárics	-	Koláricsérka
Boriskánác	-	Boriskánká
Kásznár	-	Kásznárinká
Gyurok	-	Gyurokinká
Lucan	-	Lucinicá
Ájduk	-	Ájduková
Csesjár	-	Csesjáriná
Stéfa	-	Stéfavá
Récsán	-	Récsánoka
Rumilic	-	Rumilicsévká
Séva	-	Séviciná
Kásár	-	Kásárinká
Stetiná	-	Stetinicá
Veriga	-	Veriginka
Filip	-	Filipicská
Luka	-	Lukinicá
Pávics	-	Pávicsévká

Becenevek, gunynevek

E helyen a ragadványnevek azon csoportjával foglalkozom, amelyben az egyén megkülönböztető neve független a családi vagy az ahhoz kapcsolódó ragadványnevétől. E beceneveket vagy gunyneveket a közösség tagjaként az egyén "érdemelte ki" és viseli az elmulás pillanatáig. A gunynév lehet az egyénre sértő, megalázó. Olyan emberi vagy személyiség-tulajdonságokat rögzít, amelyekre nem szívesen emlékezik a név tulajdonosa, ezért ezt a ragadványnév-csoportot a családi nevektől különválasztva tárgyalom. E gunynevek alanyai még élő személyek és nem akarom őket megsérteni. A sokféle csoportosítási lehetőség közül itt az alábbiak szerint kívánom elemezni e névcsoportot:

- I. Keresztnévhez kapcsolódó vagy abból eredeztethető ragadványnevek.
- II. Egyéni tulajdonsághoz, cselekvéshez kapcsolódó, többségében gunyolódó jellegű megkülönböztető nevek.
- III. Magyar- vagy magyar szóból, névből eredő ragadványnevek.

I. A keresztnévhez kapcsolódó ragadványnevek csoportjába azokat soroltam, amelyekben a személynevek valamely formában megtalálhatók. E csoporton belül általában az "icá" végződésűek a becenevek. Gunyolódó jellegük abból ered, hogy - bár kicsinyítő képzős becéző alakok - ezeket felnőtt férfiak kapják. Másrészt nőnemű hangzásuk mellett esetenként női névből képzett becéző formát képviselnek pl. Beskica. A kicsinyítő képzős becéző alakok közé tartozik továbbá a Márcsok, Pétri illetve Jozina és a Kátalénka. E két utóbbi név megértéséhez azonban először nézzünk egy etimológiai kérdést, egy nyelvi játék formájában. Magyarul azt mondjuk " apró krumpli" s ennek ellentét párja a " nagyszemű krumpli" , az " öreg krumpli" stb. Észre sem vesszük a kicsi, a fiatal ellentétpárjával fejeztük ki ezta fogalmat, mert a magyarban egyszerűen nincs az "apró" szónak ellentétpárja. A szláv nyelvekben van: pl. sitno-krupno /szerb-horvát/. E nyelvi sajátosságok fel sem tűnnek az embernek addig, amíg egy nyelven gondolkodik, de most itt a fenti nevek magyarázatához feltétlenül szükséges, mert a horvátban a kicsinyítőképzős becéző névalakok mellett ellentétpár - nevek is léteznek. Nézzük például a Katalin nevet. Anyakönyvi alakja Kata vagy Katarina. Görög eredetű név , jelentése " mindig tiszta". A horvát nyelvben kicsinyítőképzős becenév alakja Katicá, ennek ellentétpárja a Kátená, gunyolódó alakja a Kátalénká. Ez utóbbi esetben a névvégződés "lénká", lustácskát

jelent, s így a teljes alak Kátaléná - lusta Katát jelent. Ugyanigy a másik név esetében a becézett névalak Joká ellentétpárja Joziná. Ha a magyar névalakban keresünk hasonló jelenséget, véleményem szerint hangulatúlag megközelítő hatást kelt a Bözsi - Böske, Mari-Marcsa becenévpár. A nevek ezen alakját gyermekek esetében csak akkor használják, ha azok szidást érdemeltek. A felnőttek, ha egymás számára ismertek ugyan, de egymáshoz fűződő viszonyuk közömbös. Ekkor is csak hívásra, ^{használják} vagy ha harmadik személyben az illető jelenléte nélkül beszélnek róla.

A többi név valamely emberi gyarlóságot gunyol. A Dágá az Ágnes becenév, pöszén ejtett alakja.

A keresztnevek előtt álló jelző mancsos / Capa/ , kövér /debela/, sánta / sepa/ jelentésű.

A Guza Mára jelzője "fenekes"-t jelent, de más értelemben vaskosabb gunyolódó jelző. Ilyen továbbá a Kej-János, amelyben az előtag enyvét jelent, s érteleme "enyveskezű-János", ilyen a Kréska-Mari, amely rikácsoló-t jelent. Igen finom célzás érezhető a Lépá-Kátá - névben. Jelentéstartalmát vizsgálva dicsérő jelzős névalak, "Szép-Katá"-nak fordítható, de "Lépákátá" az őszirózsa neve is, amely attól hervad, hogy "megcsipte a dér".

Ilyen egyszerű e ragadványnevek világa, néha vaskos, máskor finomságokkal is gunyolódásra kész, s végül valóban a nűánszok kifejezésére is képes.

Cápá Évá	Kej-János
Beskicá	Króska-Mará
Dágá	Lépa-Kátá
Debelá Mándá	Luca
Guzá-Mará	Márcsók
Gyóká	Miskicá
Gyuricá	Nácá
Jozé-Mará	Pétri
Jozicá	Pistica
Jozina	Sepa-Mándá
Kátalénká	Lucán

II. Az egyénhez kapcsolódó megkülönböztető nevek további része emberi tulajdonságokat, szóbotlást, magatartást gunyol ki vagy foglalkozáshoz, eseményhez, az illető alakjárása, megjelenésére utal.

Bágos	Jákocér
Bábin	Kám
Báká	Kiszéli
Bifilánc	Kriszván
Bilbiás	Kulá
Botosicá	Lentijérká
Bumbujic	Máli pápák
Cáfotá	Minkí
Csalá	Pájták
Dedorunyá	Páprikánác
Fini	Pérjá
Gusztí	Pozso
Jáftá	Puzsárinka

Ricská	Sziroma
Rogyák	Szóká
Silá /Silijá/	Tapal
Sunyo	Zvonár
Szemenyák	Zsugár

A teljességre való törekvés nélkül e nevek csoportosításánál az alábbi azonosságokat találtam.

Foglalkozást jelentő ragadványnevek: Báká / bába/, Zvonár /harangozó/.

A beszéddel kapcsolatos név a "Kám". A név tulajdonosai beszédében e szócskát többször használja, esetenként akkor is amikor nincs értelme /töltelék szó/. A bilbiás ragadványnév szóbotlás /baki/ eredménye.

A legtöbb gunynév egyes magatartás formákat örökít meg: Fini / finom/, kiszéli /savanyu/, Páprikánác /paprikás/ Guszti /sűrű/, Pérjá /tollas/ Sunyó /sunyi/, illetve a megjelenéssel kapcsolatos.

De darunya /öreg-szörös/, Máli pápák /kispata/, Szenanyák /magnak való/, Sziroma / szegény/.

Érdekes a Bumbujác név eredete.

A családi név hangutánzó hatását megtartva, egyes betűket kicserélve alkot egy új, aránylag értelmes szót. Azért írom, hogy " aránylag értelmes szó", mert csak ebben a közösségben van a "bumburnyák"-hoz hasonló hangulatu jelentése.

Az idegenekkel létesített érzelmi kapcsolatot a falu elítélte. E jelenség a Botosica és Lentijévka nevek-ből tükröződik.

Mindkét név egy-egy szerelem maradványa. A faluba betelepedett boltossal és egy Lenti vezetéknevű tani-tóval kialakult kapcsolatra emlékeztet.

- III. A magya/r vagy magyar szóból, névből eredő ragadvány-nevek a magyar környezetre utalnak. Az első világhá-boru óta megszűnt horvátországi kapcsolat a magyar környezettel való szorosabb együttélésre ösztönöz. A drávai révátkelőhely megszűnése után Barcs, Szi-getvár, Pécs területére tevődik át a falu kereskedel-mi tevékenysége. A gyűjtött nevek többsége foglalko-záshoz, névhez, tevékenységhez kapcsolódik.
- Bár esetenként szlávositott hangzású, magyarul is érthető. Ezért csupán két névhez fűzök magyarázatot. A "Dudás" szó, mint ragadványnév; ~~hogy~~ a falu ezt magá-énak /horvátnak/ érzi és sohasem használják a dudás horvát nevét /gájdás/.
- A másik név a z "Olajos". A név eredete az olajütők elterjedésével függ össze. Ő volt az első a faluban, aki tök-mag-olaj kikészítésére alkalmas felszereléssel rendelkezett, így lett Olajos.

Antijóvká	Mezitlábás
Augustus	Olajos
Bárun	Uzakáriná
Csödörös	Pándur
Dudás	Pisticá
Fészkes	Postás
Harcos	Söprős
Kecskés	Susster
Kishuszár	Szekeres
Köcsi	Tünjel.

A falu lakói maguk között mindig horvát nyelven beszéltek. Érdekes, hogy a magyar ragadványneveket sohasem fordították le saját nyelvükre, hanem a magyar alakot használták a horvát beszédben.

Őrtilnevek:

András	-	Andrija
Antal	-	Antun
Árpád	-	Arpa /Arpina/
István	-	Istvá /Istina/
Iván	-	Iva /Ivina/
János	-	Jána /Jankina/
József	-	Józa /Jozina/
Lukács	-	Luki /Lukina/

Keresztnevek

A faluban egy-két magyar környezetből átvett utónéven kívül - a horvátok által használt személynévek száma - feltűnően kevés. Oka nem ismeretes. A hagyományos neveken kívül sem a horvát - sem a magyar területről megismert neveket nem adták gyermekeiknek. A horvát családoknál nincs Károly és Zoltán, de nincs Zorán vagy Drágán sem. E neveket pedig ismerték, mert a betelepült magyar családoknál megtalálhatók, az első világháborúig élő horvát kapcsolat révén a jellegzetesen horvát nevekkel is találkoztak.

Az utóneveket magyarul anyakönyvezték. A nevek ilyen alakját azonban csak az iskolában, hivatalos levelezésen és a sírköveken használták. Egymás között a faluban e neveknek elfogadott horvát változatát használták.

Férfinevek:

András	-	Andrijá
Antal	-	Ántun
György	-	Gyura /Gyurina/
István	-	Pistá /Pistina/
Iván	-	Iva /Iviná /
János	-	Jánus /Jánkina/
József	-	Józa /Joziná/
Lukács	-	Luká /Lukina/

Márk	-	Márka /Márkená/
Márton	-	Mártin
Mihály	-	Miná
Pál	-	Pávo /Pávená/
Simon	-	Sima /Simina /
Vendel	-	Vendel
Vinče	-	Vinka /Vinkina/

Női nevek:

Anna	-	Jáná - Jánená
Ágnes	-	Jágá - Jágená
Ilona	-	Jéla - Jelená
Karolin	-	Drágá - Dragica
Katalin	-	Kátá - Kátená
Mária	-	Mará - Márená
Magdolna	-	Mándá - Mándená
Rózga	-	Ruzzá - Ruzsená.

A kis számú női utónevek miatt a megkülönböztetés általában a családi ragadványnév és keresztnév együttes használatával történik a faluban.

A Róza mellett a Rozália név is megtalálható a faluban, de horvát változata mindkettőnek ugyanez. Ezért nem vettem külön névnek.

A felsorolt női neveken kívül Éva, Ida, Angyalka is akad, de egyiket sem fogadta el a közösség. E nevek viselői betelepültek, vagy azok gyerekei.

" A név végzet" ; mondja a latin közmondás, intő figyelmeztető jel, mely végigkíséri az életünket. A jel, amely megkülönböztet bennünket másoktól, egy szó, mely édesanyánk ajkáról becézőn száll felénk. A név akkor is hozzánk tartozik, mint megkülönböztető jel, ha nincs. Anonimus jelentése névtelen, s őt erről a névről ismerjük.

A névvel élni, együttélni kell. Lehet jól, s lehet örök kétségek közt. Az, hogy melyiket választjuk - rajtunk múlik.

Az ember legyen büszke a nevére, s éljen úgy e büszkeségnek alapja legyen. Legyen nevének becsülete - jól végzett munkájának záloga.

A név intő, figyelmeztető jel, mely végigkíséri életünket, s végül díszes betűkkel ezt vésik sírkövünkre. Figyelmeztet tehát arra, hogy életünk során nevünkhöz - emberhez - méltón kell élnünk.

Irodalom:

1. Magyar értelmező szótár
2. Ivan Črnjak: Bjelovar i okolni krajevi
3. Patai Pál : Harangok Somogy földjén
/Muzeumi füzetek/
4. Pristup Književnom Djelu
/ Zagreb 1968 /
5. Matija Šokčević: O značenju našik imena
/ Narodni Kalendar 1973 /
6. Somogy megye földrajzi nevei / 1974/
7. Somogy megye multjából
/ Levéltári évkönyv / 1983 /
8. Anyagi kultura
/ Somogyi Néprajz 1980 /

Adatközlők:

1. Virovác Jánosné
Pavlakovics Katalin / 1905 - 1981 /
2. Petrinovics György /sz: 1924 - /
3. Petrinovics Györgyné
Pozsovác Mária /sz: 1924 - /
4. Illiásics Pál /sz: 1928 - /
5. Parlekovics Márkné
Szilovics Ágnes / sz:1912 - /

Melléklet:

A gyűjtő adatai

Nevem: Virovác Márk, 1936. augusztus 4.-én születtem Tótujfalun. Képesítésem: földrajz-rajz szakos általános iskolai tanár.

A témára vonatkozó ismereteimet személyes tapasztalatok, a megadott irodalom és az adatközlők által szerezttem. Szüleim 1981-ig a gyűjtés területén Tótujfaluban éltek.

A feldolgozás időpontjának a II. világháború időszakát választottam azért, mert a falu addig őrizte meg többé-kevésbé zárt jellegét, továbbá azért, mert mai névanyaga a megváltozott viszonyokból fakadó nyitottság bizonyítéka s ennek esetleges feldolgozása csak egy viszonyítási alap megléte esetén lehet érdekes.

Kaposvár, 1984. március 21.

Virovác Márk

Kaposvár

Honvéd u. 39.

A falu és lakói

Somogy legdélibb részén található négy horvátlakta falu közül az egyik Tótujfalu. A drávaparti táj mai arculatát a szépen művelt, jól termő szántóföldek, erdőfoltokkal tarkított sík vidéke határozza meg. A mai falu eredete azonban a török előtti időkig nyúlik vissza. Az első térképeken Wyfalw /Uj-falu / néven szerepelt, mely elnevezés a horvátnyelvű településnévben ma is azonosítható - Novo Selo alakban.

A törökvilág előtti időkben a falu helye sem egyezett a jelenlegivel. A mai település központjától - több mint másfél kilométerrel - keletre van az a hely, ahol az eredeti település állt. Ezt a tényt bizonyítja, hogy 1962-ben e területen szántás alkalmával megtalálták a török elől elmenekült lakosság által elásott 86 kilós harangot. Bizonyítéknak tekinthető továbbá, hogy e határrész neve ma is "gradiska", mely településre utaló név./gradilisce+ építőhely, telek/

A mai falu a Drávamenti Ősrengeteg, a mocsárvilág egy szigetén a templomdomb körüli területen épült, mely az eredeti település temetője lehetett, mert a II. világháború idején a templom melletti óvóhely ásása során több emberi csontvázat találtak.

Kik tehát Tótujfalu lakói?

A történelem tanítása szerint a hazánkba települt délszláv lakosság

- a török ellen menekülő
- a török által betelepített , és
- a török után lakatlanná vált területekre költözött

népességcsoportokból tevődik össze. Tótujfalu lakói a család- és ragadványnevek elemzése alapján ugyan bármely csoportba tartózhatnának, de e nevek egy része arra utal, hogy a török ellen aktívan harcoló ősről van szó, s nem valószínű, hogy egy "hajduk"-ot, a török ellen küzdő partizánt, a törökkel lojális közösség befogadott volna.

A névanyag elemzése azonban ezen túl sok más összefüggésre is utal. Többek között eredetre, foglalkozásra, emberi tulajdonságra stb.

A faluban 23 délszláv, 11 magyar és 4 egyéb családnév volt található a gyűjtés időszakában. Az egyes családnemekhez kapcsolódó ragadványnevek száma nemzetiségenként változó. / Egyéb = 1:1 ; magyar = 1:1,5 ; délszláv = 1:1,8. / E jelenség a család betelepülésének idejével hozható összefüggésbe. /Pl: "Schutzmann" - a család a betyárvilág után a múlt század végén telepszik meg a faluban. A vizsgált időszakban két ilyen nevű család van, külön ragadványnevek azonban nincs, s a család ragadványneve is egyszerűen családi névből képzett.

"Ill" - Ill Antal kereskedő családjá a világháború alatt nyit üzletet a faluban - ragadványneve nincs, ugyanakkor például a magyar vezetéknevű "Kovács" családoknak három megkülönböztető nevük is van: Antunovi, Dudásevi, Konyá-ravi./

Mindez arra utal, hogy bár a nevek elemzése nem ad minden kérdésre kielégítő választ, de vannak olyan érdekes jelenségek, amelyek arra ösztönöznek, hogy a nevek mögé pillantsunk.

A magyar fül számára egyformán érthetetlen a

Begovác - Bunyevác - Virovác.

Tudomásul veszi, hogy ez valakinek - Petinek, Pistának, Jancsinak - a megkülönböztető jelzője ugyanugy, mint a "Kovács" vagy a "Freifogel", csak ezen az utobbiaknak van értelmük, amazoknak pedig nincs. Pedig a nevek mindig személyiséget takarnak és jelentéssel bírnak.

Lehet, hogy egy mai "Nagy" nevű család minden tagja természetre aprócska ember, de biztos, hogy az az ő, aki felvette e nevet valamilyen módon kiérdemelte:

- lehetett természetdalia,
- lehetett furfangos, nagyeszű ember, és
- lehetett apró, "minden lében kanál" típus, akit "nagy"-nak csufoltak.

A szavak íze....

Egy-egy kisebb közösség által beszélt nyelv ízét annak egyedi jellege, sajátossága adja. Más-más ízt kölcsönöz ugyanazon fogalomnak a tájanként változó nyelvjárás vagy akcentus. Nem érezzük azonosnak a kosár, véka, silinga szavak által közvetített fogalmat, bár e szavak ugyanannak a tárgynak a nevét fejezik ki. Más auditív érzetet kelt az ettem és az öttem bár tudjuk, hogy értelmük azonos. A beszélt nyelv ilyen jellegű sajátossága jól érzékelhető a somogyi délszláv falvakban is. A Drávamenti horvátok által lakott négy faluban is megőrizték "hozott nyelvüket". A Dráva ártetének mocsárvilága, a letelepedés korában még létező ósvadon annyira elszigetelte egymástól az egyes

közösségeket, hogy nem csupán nyelvjárásukat őrizték meg, de Lakócsa, Potony, Szentborbás, Tótujfalu lakói ma is egy-egy falura jellemző dialektust beszélnek.

A négy falu két nyelvjáráshoz tartozik.

A "Kaj,"- / Kajkav-ski/ és a "csa"- / cakavski/ nyelvjárás "2-2. falut" foglal magába.

Nem csupán az azonos fogalmak más-más hangalakkal való kifejezése a jellemző, mint - velim - kažem; sim- ovam; kaj-sto, hanem az azonosan kifejezett szavak eltérő hangalakja: például - denes - danas; rekel sem - rekal sam. Megtalálható továbbá a hasonulás eltérő alkalmazása és a hangcserélődés jelensége egyaránt:

" odi sim sinek !

adi avam sinko ! "

Tótujfaluban a "csa"- nyelvjárást "kemény" akcentussal beszélnek. Nem ismerik a "ty"-t és a "lijepo" itt egyszerűen "lepo". Ez a tény a család- és ragadványnevekben is tükröződik. Itt a Kovács - Kovács, nincs Kovačić / Kovacsity/ csak Kovácsevics és Babits itt nem Babić lett volna, hanem Bábics. / Bábics egy a háború után beházasodott lakós ragadványneve./

ICS - VICS - ÁC - VÁC

Nézzük ezek után konkrétan a Tótujfaluban található szláv családneveket. Minden esetben igyekszem megadni a név magyar jelentését vagy magyarázatát. A vezetéknevek mellett megnézzük az egyes családokhoz kapcsolódó ragadványneveket, valamint a falu lakóit egyénileg is megkülönböztető "beceneveket".

E becenevek azonban a legtöbb esetben nem azért születtek, hogy e megkülönböztető jelzővel becézzenek, hanem gyakran azért, hogy irónikus formában az egyén gyarló tulajdonságait, a személyiség jellemző jegyeit felemléssék. Gyakori, hogy az egyénekhez kötődő ragadványnevet /gunynév/ az illető jelenlétében nem is használják, éppen ezért csak a vezetékneveket és a családi ragadványneveket kapcsolom össze, az egyénhez kötődő "beceneveket" más összefüggésben, a családoktól különválasztva tárgyalom.

Családi nevek

A faluban élő horvátok nevei tartalmi szempontból négy csoportra oszthatók:

1. Keresztnévből képzett családnév.
2. Eredetre, származásra utaló nevek.
3. Emberi tulajdonságra, jellemre visszavezethető nevek.
4. Foglalkozásra, a közösség életében betöltött tisztségre vonatkozó nevek.

1. A keresztnévből képzett családnevek csoportjába azokat soroltam, amelyek a magyar Pál-fi családnévhez hasonló szerkezetűek. /Pl. Franjo - Ferenc, a Franjo keresztnévből lett Franjic^v, majd a magyar nyelvű anyakönyvezés után Frányics.

Frányics - Franjo - Ferenc

Illiasics - Ilija - Illés

Jankovics - Janko - János

Pavlekovics - Pavle - Pál

Petrinovics - Petar - Péter

2. Eredetre, származásra utaló nevek egy része azokra a körülményekre utal, ahogy a név viselője az adott időben a közösségbe került, más részük a területre, ahonnan érkeztek. Például a Begovác vezeték név egyértelműen szökevényre, menekültre utal, / beg - futás, menekülés; begunac - katonaszökevény /. Az, hogy e menekültek Mohács vagy Szigetvár után, esetleg Arsenije Carnojević patriárka által vezetett tömeg részeként kerültek hazánkba - netán az 1569-70-es éhínség után - nem tudjuk pontosan. Nem ilyen egyértelmű a Bunjevác név. Utalhat arra a helyre, ahonnan érkezett vagyis a Buna folyó vidékére való - ez az elfogadott névmagyarozat - de " buniti-se" - annyit jelent, hogy lázadni és aki egy lázadásban / buna / részt vesz az is bunjevac. Egyes nevek azonban érdekes jelenségre utalnak. A Virovác névről az alábbiakat olvastam:

"Nekadašnji virovski stanovi..." olvashatjuk egy Virje községről szóló írásban, ha ez így van, hogy a réges-

régi virjei házak jelzője virovszki, akkor a virjeieket / Virje lakóit / virovci / virjeieknek/ nevezzük. Egyszerű tehát a következtetés a Virovác nevet viselők Virje községből származnak. Igen ám, de a forrás szó horvát megfelelője a "vir" többesszáma "VIROVI". Ezek szerint azonban, akik a források vidékéről jöttek azok neve is Virovác / virovci/.

A név Magyarországon nagyon ritka. Mindazok, akik ezt a nevet viselik Tótujfaluból származnak. / Ekávac változata Bolhó környékén található Viovecz formában/.

Honnan jöttek tehát e név viselői?

A történelem tanúsága szerint valaha régen, de egészen az 1900-as évekig a Drávától délre eső falvak lakói a Drávamenti réteken, szántóföldeken házakat / szállásokat / építettek. E szállásokon szezonálisan - mezőgazdasági munkák idején - tartózkodtak. Ilyen drávaparti szállásokkal Virje község lakói közül is sokan rendelkeztek. Nem elképzelhetetlen, hogy e tanyák / szállások / végleg a Drávához, a Dráva partjához köztették kalóikat.

Igy települhettek le Virjeiek a Dráva északi partján Tótujfaluban és Bolhó környékén.

A másik feltételezés, hogy a " forrásvidékről való " csak Tótujfalu esetében igaz, mivel a szállások területe e faluhoz viszonyítva a Dráva forrásvidéke felé esik. Bolhó esetében ez már csak részben igaz. Mindez, továbbá az, hogy a név elterjedése Jugoszláviában is Virje község vonzáskörzetében gyakori nagyon valószínűvé teszi, hogy a név viselőinek ősei Virjeiek voltak.

/Bunjevác, Virovác

Begovác, Veriga /

3. Emberi tulajdonságra, jellemre visszavezethető nevek:

Jelentés tartalmuk alapján egyes családok nevei arra utalnak, hogy egyik ősük valaha olyan jellemző tulajdonsággal bírt, mely a névadás alapja lehetett.

Például: Zsárác. [∨]Zar - h[∨]é; [∨]zarac - heves, de ez utóbbi jelenti a pizskafát is. Így valószínű, hogy az ős vagy szangvinikus típus volt vagy vékony, magas testalkatu ember. Az e csoportba sorolható nevek:

Zsárác - [∨]zarac - pizskafa

Récsán - /re[∨]c=szó/ - re[∨]can - beszédes

Borbás - /bor[∨]ba=harc / - bor[∨]baš - harcos

Rumolicz - /rumen=piros//lice=arc/ - rumolic -
pirosarcu

Stetina - /st[∨]etiti=károsít / - st[∨]etina - ártó

Sévo - [∨]seva - pacsirta / dalos/

Szinyákovics - sinjav - szürke / ősz /

4. Foglalkozásra, tisztségre utaló nevek: száma hét.

E családnevek többsége a mezőgazdasággal, a paraszti életmóddal és az azt kiszolgáló mesterségekkel kapcsolatos: Kolarics, Potkovác stb...

A magyar családnevek esetében ez az arány még szembetűnőbb, ott ugyanis a 11-ből csak 4 nem foglalkozásra utaló név. E csoportba sorolom:

Kovácsévics - kova[∨]č = Kovács

Kolárics - kolar = bográn

Eskutics - eš[∨]kut = esküdt /előljáró/

Poszovác - poslovan [∨]čovek = üzletember

Bartolics - posztógyártó
Potkovác - potkivác^y = patkoló / kovács/
Dervár - drvar = fakereskedő

A faluban található magyar családi nevek:

Gadányi	Kecskés
Gerencsér	Kiss
Hajós	Kovács
Horváth	Molnár
Jakab	Pandur
Szekeres.	

Idegen hangzású családi nevek:

Ill	Schutzmann
Amigya	Kloch

Családi ragadvány-nevek

Az egyes családnevekhez kapcsolódó ragadványneveket vizsgálva a legszembetűnőbb tapasztalat az volt, hogy az azonos ragadványnevű családok mindig rokonok, míg az azonos vezetéknevű esetében ez nem egyértelműen igaz.

A ragadványnevek jelentéstartalmát vizsgálva megállapítottam, hogy döntő részük keresztnévből képzett név.

E területen belül - bár természetes - érdekesnek tűnik, hogy egy-egy esetben női névből kialakult ragadványnévvel is találkozunk. / Stefini, Lucini/

E névanyag többi része családi névből képzett, egy-egy cselekedethez, tulajdonsághoz, foglalkozáshoz, a közösségben viselt tisztséghez / Đuka -biró/ képességhez kötődik.

A horváth családnevekhez kapcsolódó ragadványnevek:

1. Bartolics - Vajginovi / Vajčina /
14. Borovčan - Valjarica - ványoló - műhely
2. BegovácZ - Martinovi / Martin: Márton személyi
15. Borovčan - Stefcovi / Stefan névből /
16. Blován - Begovčevi / vezetéknévből /
17. Buzilic - Pajtakovi / vezetéknévből /
3. BunyevácZ - Miskovi / Miska - Mihály /
18. Szarčević - Tominovi / Tomo - Tamás /
20. Stetin - Grgini / Grga / Gergely személynévből /
21. Variga - Stefini / Stefica - Stefánia /
- Beskovi / Beska - Bözei /
22. Virovács - Furjánovi / furáti - dobolni /
- Đukini / Đuka - bíró /
4. Borbás - Borbaseri / vezetéknévből /
- Pavisini / Pavo - Pál névből /
5. Dervár - Dervarovi / családi névből /
6. Eskutics - Ruzinkini / Ruza - Rózsa /
7. Frányics - Franjicevi / vezetéknévből /
8. Illiásics - Mišetini / Mišo személynév /
- Petrisini / Petar - Péter /
9. Jankovics - Jožini / Jozo - Jóska /
- Kovačevi / foglalkozása kovács /
- Pačaričevi / pačarati - megbabonázni /
10. Kolárics - Kolaricevi / vezetéknévből /
11. Kovácsevics - Bariškini / bara = mocsár, mocsáriék /
12. Pavlekovics - Kasnarovi / kasznár foglalkozásból /
- Đurokovi / Đuro - György /

13. Petrinovics - Lucini / Luca - Luca /
Andrasevi / András /
14. Poszovác * Ajdukovi //h/ajduk - betyár,partizán/
Česjavevi / Česjar - fésüs /
15. Potkovác - Stefovi / Stefan - István /
16. Récsán - Rečanovi / vezetéknevből /
17. Rumolicz - Rumoličevi / vezetéknevből /
18. Sévó - Sevini / vezetéknevből /
19. Szinyékovics - Kasarovi / molnár fogalkozásból /
20. Stetina - Stetinovi / vezetéknevből /
21. Veriga - Verigini / vezetéknevből /
Antunovi /Antun - Antal /
22. Virovác - Filipovi / Filip - Pülöp /
Lukini / Luka - Lukács /
Pavini / Pavo - Pál /
Česjarovi / Česjar - fésüs /
23. Zsárác - Zarcévi / vezetéknevből /
Miskovi / Miska - Mihály /
Stefini / Štefica - Stefánia /

Magyar családnevekhez kapcsolódó ragadványnevek :

- Gadányi - Gadányijevi / vezetéknevből /
- Gerencsér - Antijevi / Anti - Antal becenévből /
- Hajós - Jancini / Jana - Anna névből /
- Horváth - Pavisini §Pavo - Pál; vitéz horváth /
Gyuszini / a magyar Gyula névből /
Krunicevi / Kruno személyi névből /
- Jakab - Cafota / értelmetlen hangulatkeltő szó /

Kecskés	-	Calini -
		Jancini / Jana - Anna névből /
		Kečkēsevi / vezetéknevből /
Kiss	-	Macasevi / Mátyás-ék/
Kovács	-	Antunovi / Antun - Antal /
		Dudasevi / Dudásék /
		Konjavovi / Lovasék /
Molnár	-	Mlinarovi / Molnárék /
Pandur	-	Panduravi / vezetéknevből /
Szekeres	-	Buntrini / buntovnik - uszító szóból/
Várhegyi	-	Filipov / a Pülöp Virovácokhoz tartozó/

Az idegen hangzású nevekénél a vezetéknevből képzett alakot használja a falu, egy esetben / csak rövid ideig lakott a faluban / nem kapott a család ragadványnevet.

Ill	-	--
Kloch	-	Klokini / vezetéknevből /
Amigya	-	Amogyini / vezetéknevből /
Schutzmann	-	Šucmanovi / vezetéknevből /

Az egyes családokhoz kapcsolódó ragadványnevek használata a hétköznapi szóhasználatban általánosan elterjedt. A " Begovácz Palit " csak így emlegetik / ismerik /, hogy Martinov Pavisa ; a Virovácz Jóskát pedig úgy / több volt e név viselőiből a faluban /, hogy Filipov, Lukin, Pavin, Cesjarov és Simin Jozina.

A legutóbbi név egyéni megkülönböztetés. Amikor több azonos család, ragadvány és keresztnévű személy található

a községben, akkor általában az apai keresztnévből képzett egyénhez kötődő megkülönböztető nevet alkalmazunk.

Egy másik, a ⁿpotosítást szolgáló módszer, amikor az apai és anyai ág megjelölésével azonosítják a személyt. Például: Filipov Jozina, Kasnarove Katene Sin /Fülöp Jóska, a Kasznár Kati fia. Anyakönyvbe bejegyzett neve: Virovác József./

A ragadványnevek hivatalos használata általánosan elterjedt volt a vizsgált időszakban. A jegyzőség által írt leveleken előnévként használták a ragadványnevet. /Pld.: Fülöp Virovác János./

Az egy családi névhez kapcsolódó ragadványnevek számát vizsgálva érdekes megfigyelni, hogy a magyar családnévű családok ragadványnevei a Horváth, Kecskés, Kovács családoknál a legszámosabbak. A nevek alakja viszont igen vegyes képet mutat. A magyar és horvát keresztnévekből a magyar vezetéknevből, foglalkozásból eredő nevektől az értelmetlen hangalakig minden megtalálható.

A 11 magyar családnévből kétfő magyarosított / Gadányi, Várhegyi /.

A közelmúltban betelepült, benősült családok: Gerencsér, Hajós, Jakab, Molnár. Ebben az esetben például a Hajós család megőrizte az anyai ág ragadványnevét. Az egy családi névhez kapcsolódó ragadványnevek száma, valamint azok hangalakja alapján a falu legrégebb magyar családjai: a Horváth, Kecskés, Kovács, Szekeres családok.

Felvetődik a kérdés: feltételezhető-e, hogy e családok a régi falu megmaradt lakóinak utódai? A válaszon egyértelműen: nem. E megállapítás bizonyítékának tekintem a régi falu helyén megtalált harangot. A harang ugyanis 1512-ben, közvetlen a Dózsa parasztfelkelés előtt készült. Nem kell egy emberöltő, s jön a Mohácsi vész, elesik Cazma és Szigetvár. Ez az az időszak, amikor a török elől bujdosó, menekülő lakosság a túlélés reményében a Dráva mocsárvilágának ősvadonában keres menedéket. A túlélés azonban sajnos a mikroközösségek szintjén sem sikerült, mert 150 év után már nem volt, aki emlékezzék a harangra, s így az csak 450 év után szólal meg újra, hogy hirt adjon egy régvolt világról.

Érdekes történet fűződik a "Furjánovi" családi ragadványnévhez.

A család egy -mai szóhasználatban élve- középparaszti réteghez tartozott. A paraszti gazdálkodás mellett először boltot nyit, majd azt feladva egy kocsmát vezet a faluban. Egy kétes üzletkötés révén - kihasználva a korona-inflációt - egy csikóért vesz száz hold földet, s így egyszerre a falu leggazdagabb családjává lesz.

A történet az első világháború utáni szerb megszállás időszakához kötődik. A falut megszállva tartó szerb katonák közül három - fegyveresen és részegen - egy éjszaka betör a kocsmába, italt és pénzt követelve.

A ház akkori asszonya felszalad a padlásra, s az ott lévő kenderkócból kis csomókat köt, meggyújtva azokat a

padlásablakon át az utcára dobálja "tűz van" kiáltások kíséretében. A közelben lakó tűzoltó - álmából felriadva - meghallja a kiabálást, a tűzjelző kúrttel kiszalad az utcára és megfujja azt, jelezve az alvó falunak, hogy "tűz van". Az egyik szerb ráló a tűzoltóra / nem talál/, de a falu népe összeszalad s a ablók elmenekülnek.

Az öregek szerint innen ered a " furjánovi" / furáti = dobálni/ ragadványnév. A faluban beszélt mai nyelv azonban erre a fogalomra egészen más hangalakot használ, sőt a "furáti" a legtöbb ember számára ismeretlen szó.

Nem kizárt tehát - ismerve a család tranzakcióit, magyar kapcsolatait, hogy a furfangos cselekedetek sora is hozzájárult e ragadványnév kialakulásához.

A 115 család vezeték- és ragadványneveinek gyakorisága Tótujfaluban:

vezetéknév	száma	ragadványnév	száma
Bártolics	1	vajgónovi	1
Begovác	9	martinovi	2
	1	begovcsevi	3
	1	pajtakovi	4
Borbás	2	borbásevi	1
	1	pavisini	1
Bunjevác	16	miskavi	3
	4	tominovi	3
		grgini	4
		stefini	2

vezetéknév	száma	ragadványnév	száma
		beskovi	2
		furjánovi	1
		gyukini	1
Dervár	1	derváravi	1
Eskutics	4	ruzsinkini	4
Frányics	3	frányicsevi	4
Illiasits	8	misetini	4
		petrisini	4
		jozsini	1
		kovácsevi	1
Jankovics	6	pacsaricsevi	4
Kolárics	1	koláricsevi	1
Kovácssevic	2	báriskini	2
Pavlekovics	3	kásznáravi	2
		gyurokovi	1
Petrinovic	2	lucini	1
		andrásévi	1
Poszovác	3	ájdukovi	2
		csesjáravi	1
Potkovác	2	stéfavi	2
Récsán	1	récsánavi	1
Rumolicz	1	rumolicsevi	1
Sévó	1	sévini	1
Szinyákovics	1	kásáravi	1
Stetina	1	stetinovi	1
Veriga	4	verigini	3
		antunovi	1

vezetéknév	száma	ragadványnev	száma
Virovác	11	filipovi	4
		lukini	3
		pávini	3
		csesjaravi	1
Zsárác	3	stéfini	1
		miskovi	2
Gadányi	1	gadányjevi	1
Gerencsér	1	antijeji	1
Hajós	1	jancsini	1
Horváth	5	pavisini	2
		gyuszini	2
		krunicsevi	1
Jakab	1	cafota	1
Kecskés	3	csalini	1
		jancsini	1
		kecskésevi	1
Kiss	4	mácsásevi	4
Kovács	3	ántunovi	1
		dudásevi	1
		konyárávi	1
Molnár	1	mlinaravi	1
Pandur	2	pándurovi	2
Szekeres	1	buntrin	1
Várhegyi	1	filipavi	1
Ill	1	-	
Kloch	1	klokini	1
Amigya	1	amigyini	1
Schutzmann	2	sucmánovi	1

/A ragadványnevek írása fonetikus./

Ragadványnevek

A Magyar Értelmező Szótár szerint " A ragadványnév a hivatalos névvel együtt használt /tréfás vagy gúnyos/ megkülönböztető személynév". Ez a definíció Tótujfaluban talált ragadványnevek esetében is igaz. A családfő ugyanis a családi ragadványnév tulajdonosa - bár eredetileg az valamely őstől származik. Hivatalosan a vezeték- és keresztnévvel együtt használják, de a köznapi beszédben a család legidősebb élő tagja a ragadványnév viselője - esetenként "Üreg" jelzővel - Filip illetve stari Filip. A család többi férfi tagját viszont nem a vezetéknev és ragadványnév, hanem a ragadvány- és keresztnév együttes használatával különböztetik meg: Jozin Józsi, Misko Vinkó.

A családfők feleségei akarva, akaratlanul általában a családfő ragadványnevének nőnemű alakját kapják, egyes esetekben megtartva azt a családi ragadványnevet, amelyből származnak. pld: Filipicka illetve Kasnarava Katena. Mindez természetesen nem zárja ki, hogy ezen túl más "egyévre szabott" beceneve vagy gúnyneve legyen az egyénnek.

Ezek után nézzük a családi nevek sorrendjében a családfők és feleségek ragadványneveit:

Vájpgá	-	Vájginica
Mártin	-	Mártinovká
Begovác	-	Begovcsévká
Pájták	-	Pájtákinká

Borbás	-	Borbásévká
Pávisa	-	Pávisinká
Miskicá	-	Miskinicá
Misko - Vinko	-	Misková
Grga	-	Grinicá
Tomina	-	Tomincsevka
Stéfin	-	Stéfinicá
Gyuká	-	Gyukinicá
Furján	-	Furjénoká
Dervár	-	Derváriná
Beskicá	-	Beskinicá
Rossinká	-	Rossinkiná
Frányics	-	Frányicssevka
Misetá	-	Misetinka
Petrisá	-	Petrisinká
Pácsávic	-	Pácsávicserká
Józsín - Józsi-	-	Józsijévka
Kovács	-	Kovácsinká
Kolárics	-	Koláricsérka
Boriskánác	-	Boriskánká
Kásznár	-	Kásznárinká
Gyurok	-	Gyurokinká
Lucan	-	Lucinicá
Ájduk	-	Ájduková
Csesjár	-	Csesjáriná
Stéfa	-	Stéfavá
Récsán	-	Récsánoka
Rumilic	-	Rumilicsévka
Séva	-	Séviciná
Kásár	-	Kásárinká
Stetiná	-	Stetinicá
Veriga	-	Veriginka
Filip	-	Filipicská
Luka	-	Lukinicá
Pávics	-	Pávicsévka

Becenevek, gunynevek

E helyen a ragadványnevek azon csoportjával foglalkozom, amelyben az egyén megkülönböztető neve független a családi vagy az ahhoz kapcsolódó ragadványnevétől. E beceneveket vagy gunyneveket a közösség tagjaként az egyén "érdemelte ki" és viseli az elmulás pillanatáig. A gunynév lehet az egyénre sértő, megalázó. Olyan emberi vagy személyiség-tulajdonságokat rögzít, amelyekre nem szívesen emlékezik a név tulajdonosa, ezért ezt a ragadványnév-csoportot a családi nevektől különválasztva tárgyalom. E gunynevek alanyai még élő személyek és nem akarom őket megsérteni. A sokféle csoportosítási lehetőség közül itt az alábbiak szerint kívánom elemezni e névcsoportot:

- I. Keresztnévhez kapcsolódó vagy abból eredeztethető ragadványnevek.
- II. Egyéni tulajdonsághoz, cselekvéshez kapcsolódó, többségében gunyolódó jellegű megkülönböztető nevek.
- III. Magyar- vagy magyar szóból, névből eredő ragadványnevek.

I. A keresztnévhez kapcsolódó ragadványnevek csoportjába azokat soroltam, amelyekben a személynevek valamely formában megtalálhatók. E csoporton belül általában az "icá" végződésűek a becenevek. Gunyolódó jellegük abból ered, hogy - bár kicsinyítő képzős becéző alakok - ezeket felnőtt férfiak kapják. Másrészt nőnemű hangzásuk mellett esetenként női névből képzett becéző formát képviselnek pl. Beskica. A kicsinyítő képzős becéző alakok közé tartozik továbbá a Márcsok, Pétri illetve Jozina és a Kátalénka. E két utóbbi név megértéséhez azonban először nézzünk egy etimológiai kérdést, egy nyelvi játék formájában. Magyarul azt mondjuk " apró krumpli" s ennek ellentét párja a " nagyszemű krumpli" , az " öreg krumpli" stb. Észre sem vesszük a kicsi, a fiatal ellentétpárjával fejeztük ki ezta fogalmat, mert a magyarban egyszerűen nincs az "apró" szónak ellentétpárja. A szláv nyelvekben van: pl. sitno-krupno /szerb-horvát/. E nyelvi sajátosságok fel sem tűnnek az embernek addig, amíg egy nyelven gondolkodik, de most itt a fenti nevek magyarozatához feltétlenül szükséges, mert a horvátban a kicsinyítőképzős becéző névalakok mellett ellentétpár - nevek is léteznek. Nézzük például a Katalin nevet. Anyakönyvi alakja Kata vagy Katarina. Görög eredetű név , jelentése " mindig tiszta". A horvát nyelvben kicsinyítőképzős becenév alakja Katicá, ennek ellentétpárja a Kátená, gunyolódó alakja a Kátalénká. Ez utóbbi esetben a névvégződés "lénká", lustácskát

jelent, s így a teljes alak Kátaléná - lusta Katát jelent. Ugyanigy a másik név esetében a becézett névalak Joká ellentétpárja Joziná. Ha a magyar névalakban keresünk hasonló jelenséget, véleményem szerint hangulatúlag megközelítő hatást kelt a Bözsi - Böske, Mari-Marcsa becenévpár. A nevek ezen alakját gyermekek esetében csak akkor használják, ha azok szidást érdemeltek. A felnőttek, ha egymás számára ismertek ugyan, de egymáshoz fűződő viszonyuk közömbös. Ekkor is csak hívásra, ^{használják} vagy ha harmadik személyben az illető jelenléte nélkül beszélnek róla.

A többi név valamely emberi gyarlóságot gunyol. A Dágá az Ágnes becenév, pöszén ejtett alakja.

A keresztnevek előtt álló jelző mancsos / Capa/ , kövér /debela/, sánta / sepa/ jelentésű.

A Guza Mára jelzője "fenekes"-t jelent, de más értelemben vaskosabb gunyolódó jelző. Ilyen továbbá a Kej-János, amelyben az előtag enyvet jelent, s érteleme "enyveskezű-János", ilyen a Kréska-Mari, amely rikácsoló-t jelent. Igen finom célzás érezhető a Lépá-Kátá - névben. Jelentéstartalmát vizsgálva dicsérő jelzős névalak, "Szép-Katá"-nak fordítható, de "Lépákátá" az őszirózsa neve is, amely attól hervad, hogy "megcsipte a dér".

Ilyen egyszerű e ragadványnevek világa, néha vaskos, máskor finomságokkal is gunyolódásra kész, s végül valóban a nűánszok kifejezésére is képes.

Cápá Évá	Kej-János
Beskicá	Króska-Mará
Dágá	Lépa-Kátá
Debelá Mándá	Luca
Guzá-Mará	Márcsók
Gyóká	Miskicá
Gyuricá	Nácá
Jozé-Mará	Pétri
Jozicá	Pistica
Jozina	Sepa-Mándá
Kátalénká	Lucán

II. Az egyénhez kapcsolódó megkülönböztető nevek további része emberi tulajdonságokat, szóbotlást, magatartást gunyol ki vagy foglalkozáshoz, eseményhez, az illető alakjárása, megjelenésére utal.

Bágos	Jákocér
Bábin	Kám
Báká	Kiszéli
Bifilánc	Kriszván
Bilbiás	Kulá
Botosicá	Lentijérká
Bumbujic	Máli pápák
Cáfotá	Minkí
Csalá	Pájták
Dedorunyá	Páprikánác
Fini	Pérjá
Gusztí	Pozso
Jáftá	Puzsárinka

Ricská	Sziroma
Rogyák	Szóká
Silá /Silijá/	Tapal
Sunyo	Zvonár
Szemenyák	Zsugár

A teljességre való törekvés nélkül e nevek csoportosításánál az alábbi azonosságokat találtam.

Foglalkozást jelentő ragadványnevek: Báká / bába/, Zvonár /harangozó/.

A beszéddel kapcsolatos név a "Kám". A név tulajdonosai beszédében e szócskát többször használja, esetenként akkor is amikor nincs értelme /töltelék szó/. A bilbiás ragadványnév szóbotlás /baki/ eredménye.

A legtöbb gunynév egyes magatartás formákat örökít meg: Fini / finom/, kiszéli /savanyu/, Páprikánác /paprikás/ Guszti /sűrű/, Pérjá /tollas/ Sunyó /sunyi/, illetve a megjelenéssel kapcsolatos.

De darunya /öreg-szörös/, Máli pápák /kispata/, Szenanyák /magnak való/, Sziroma / szegény/.

Érdekes a Bumbujác név eredete.

A családi név hangutánzó hatását megtartva, egyes betűket kicserélve alkot egy új, aránylag értelmes szót. Azért írom, hogy " aránylag értelmes szó", mert csak ebben a közösségben van a "bumburnyák"-hoz hasonló hangulatu jelentése.

Az idegenekkel létesített érzelmi kapcsolatot a falu elítélte. E jelenség a Botosica és Lentijévka nevek-ből tükröződik.

Mindkét név egy-egy szerelem maradványa. A faluba betelepedett boltossal és egy Lenti vezetéknevű tani-tóval kialakult kapcsolatra emlékeztet.

- III. A magya/r vagy magyar szóból, névből eredő ragadvány-nevek a magyar környezetre utalnak. Az első világhá-boru óta megszűnt horvátországi kapcsolat a magyar környezettel való szorosabb együttélésre ösztönöz. A drávai révátkelőhely megszűnése után Barcs, Szi-getvár, Pécs területére tevődik át a falu kereskedel-mi tevékenysége. A gyűjtött nevek többsége foglalko-záshoz, névhez, tevékenységhez kapcsolódik.
- Bár esetenként szlávositott hangzású, magyarul is érthető. Ezért csupán két névhez fűzök magyarázatot. A "Dudás" szó, mint ragadványnév; ~~hogy~~ a falu ezt magá-énak /horvátnak/ érzi és sohasem használják a dudás horvát nevét /gájdás/.
- A másik név a z "Olajos". A név eredete az olajütők elterjedésével függ össze. Ő volt az első a faluban, aki tök-mag-olaj kikészítésére alkalmas felszereléssel rendelkezett, így lett Olajos.

Antijóvká	Mezitlábás
Augustus	Olajos
Bárun	Uzakáriná
Csödörös	Pándur
Dudás	Pisticá
Fészkes	Postás
Harcos	Söprős
Kecskés	Susster
Kishuszár	Szekeres
Köcsi	Tünjel.

A falu lakói maguk között mindig horvát nyelven beszéltek. Érdekes, hogy a magyar ragadványneveket sohasem fordították le saját nyelvükre, hanem a magyar alakot használták a horvát beszédben.

Értelmezések:

András	-	Andrija
Antal	-	Antun
Árpád	-	Arpa /Arpina/
István	-	Istvá /Istina/
Iván	-	Iva /Ivina/
János	-	Jána /Jankina/
József	-	Józa /Jozina/
Lukács	-	Luki /Lukina/

Keresztnevek

A faluban egy-két magyar környezetből átvett utónéven kívül - a horvátok által használt személynévek száma - feltűnően kevés. Oka nem ismeretes. A hagyományos neveken kívül sem a horvát - sem a magyar területről megismert neveket nem adták gyermekeiknek. A horvát családoknál nincs Károly és Zoltán, de nincs Zorán vagy Drágán sem. E neveket pedig ismerték, mert a betelepült magyar családoknál megtalálhatók, az első világháborúig élő horvát kapcsolat révén a jellegzetesen horvát nevekkal is találkoztak.

Az utóneveket magyarul anyakönyvezték. A nevek ilyen alakját azonban csak az iskolában, hivatalos levelezésen és a sírköveken használták. Egymás között a faluban e neveknek elfogadott horvát változatát használták.

Férfinevek:

András	-	Andrijá
Antal	-	Ántun
György	-	Gyura /Gyurina/
István	-	Pistá /Pistina/
Iván	-	Iva /Iviná /
János	-	Jánus /Jánkina/
József	-	Józa /Joziná/
Lukács	-	Luká /Lukina/

Márk	-	Márka /Márkená/
Márton	-	Mártin
Mihály	-	Miná
Pál	-	Pávo /Pávená/
Simon	-	Sima /Simina /
Vendel	-	Vendel
Vinće	-	Vinka /Vinkina/

Női nevek:

Anna	-	Jáná - Jánená
Ágnes	-	Jágá - Jágená
Ilona	-	Jéla - Jelená
Karolin	-	Drágá - Dragica
Katalin	-	Kátá - Kátená
Mária	-	Mará - Márená
Magdolna	-	Mándá - Mándená
Rózga	-	Ruzzá - Ruzsená.

A kis számú női utónevek miatt a megkülönböztetés általában a családi ragadványnév és keresztnév együttes használatával történik a faluban.

A Róza mellett a Rozália név is megtalálható a faluban, de horvát változata mindkettőnek ugyanez. Ezért nem vettem külön névnek.

A felsorolt női neveken kívül Éva, Ida, Angyalka is akad, de egyiket sem fogadta el a közösség. E nevek viselői betelepültek, vagy azok gyerekei.

" A név végzet" ; mondja a latin közmondás, intő figyelmeztető jel, mely végigkíséri az életünket. A jel, amely megkülönböztet bennünket másoktól, egy szó, mely édesanyánk ajkáról becézőn száll felénk. A név akkor is hozzánk tartozik, mint megkülönböztető jel, ha nincs. Anonimus jelentése névtelen, s őt erről a névről ismerjük.

A névvel élni, együttélni kell. Lehet jól, s lehet örök kétségek közt. Az, hogy melyiket választjuk - rajtunk múlik.

Az ember legyen büszke a nevére, s éljen úgy e büszkeségnek alapja legyen. Legyen nevének becsülete - jól végzett munkájának záloga.

A név intő, figyelmeztető jel, mely végigkíséri életünket, s végül díszes betűkkel ezt vésik sírkövünkre. Figyelmeztet tehát arra, hogy életünk során nevünkhöz - emberhez - méltón kell élnünk.

Irodalom:

1. Magyar értelmező szótár
2. Ivan Črnjak: Bjelovar i okolni krajevi
3. Patai Pál : Harangok Somogy földjén
/Muzeumi füzetek/
4. Pristup Književnom Djelu
/ Zagreb 1968 /
5. Matija Šokčević: O značenju našik imena
/ Narodni Kalendar 1973 /
6. Somogy megye földrajzi nevei / 1974/
7. Somogy megye multjából
/ Levéltári évkönyv / 1983 /
8. Anyagi kultura
/ Somogyi Néprajz 1980 /

Adatközlők:

1. Virovác Jánosné
Pavlakovics Katalin / 1905 - 1981 /
2. Petrinovics György /sz: 1924 - /
3. Petrinovics Györgyné
Pozsovác Mária /sz: 1924 - /
4. Illiásics Pál /sz: 1928 - /
5. Parlekovics Márkné
Szilovics Ágnes / sz:1912 - /

Melléklet:

A gyűjtő adatai

Nevem: Virovác Márk, 1936. augusztus 4.-én születtem Tótujfalun. Képesítésem: földrajz-rajz szakos általános iskolai tanár.

A témára vonatkozó ismereteimet személyes tapasztalatok, a megadott irodalom és az adatközlők által szerezttem. Szüleim 1981-ig a gyűjtés területén Tótujfaluban éltek.

A feldolgozás időpontjának a II. világháború időszakát választottam azért, mert a falu addig őrizte meg többé-kevésbé zárt jellegét, továbbá azért, mert mai névanyaga a megváltozott viszonyokból fakadó nyitottság bizonyítéka s ennek esetleges feldolgozása csak egy viszonyítási alap megléte esetén lehet érdekes.

Kaposvár, 1984. március 21.

Virovác Márk

Kaposvár

Honvéd u. 39.